

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Indbydelseskrift

til

den offentlige Examen

i Aarhus Cathedralsskole

i September 1843.

Trykt i Aarhus Stiftsbogtrykkeri.

I.

Om

Afhandlingen i de lærde Skolars

Judbydelseskrifter.

Af

J. Rogind,

Adjunkt.

For nogle Aar siden udstædte den kongelige Direktion for Universitetet og de lærde Skoler et Cirkulære, som indeholdt den Bestemmelse, at der aarlig ved den offentlige Examen skulde udgives trykte Indbydelseskrifter, som meddelte hvad der var foregaaet i Skolen i det forløbne Aar, og tillige, om muligt, indeholdt en videnskabelig Afhandling. Direktionen ansaa denne Foranstaltning for hensigtsmæssig til at bringe en mere frugtbar Berørelse istand, saavel mellem samtlige lærde Skoler, som mellem hver Skole og vedkommende Byes eller Omegns Beboere, hvis Interesse og Velvillie for Skolen det ogsaa maatte ansees som magtpaaliggende at vække og vedligeholde.

At Direktionen baade ved Skole-Efterretningerne og den videnskabelige Afhandling har haft det samme Publikum for Øje, synes klart, naar man lægger Mærke til, at det hele Indbydelseskrift og ikke blot Skole-Efterretningerne er beregnet paa, saavel at vække og vedligeholde Interessen for Skolen hos dens nærmeste Omgivelser, som at fremme en frugtbar Berørelse med de andre lærde Skoler. Der maatte ellers være sagt: Afhandlingen er blot bestemt for de andre lærde Skoler, men ikke for Byen eller Omegnen, eller noget lignende. Nu er dette ikke sagt, og synes heller ikke at kunne være meent, da den videnskabelige Afhandling dog ikke kan antages at nære Interessen for Skolen,

hvis den giver sig af med Noget, som er Skolen aldeles fremmed, og da den ikke henvender sig til andre Skolers Lærere i deres Egenkab af Videnskabsmænd, men kun forsaavidt de ere Lærere.

Om Skole-Efterretningerne følger dette af sig selv. Begge Indbydelseskriftets Dele maa derfor nødvendig være pædagogiske.

Under denne Forudsætning er det let at forestille sig, i hvilket Forhold de maa komme til at staae til hinanden. Den videnskabelige Afhandling formaaer ved Behandling af et Emne, der staaer i nøje Berør med Skoleundervisning og Skoleliv, at tydeliggjøre videnskabelig Dannelses Natur og Djemed, og, som Følge deraf, det Princip, som maa beherske Skoleundervisningen, medens Skole-Efterretningerne, som maa være fragmentariske, kun kunne omhandle enkelte Foranstaltninger, hvorved man har holdt sig overbevist om, at Principet bedre end hidtil vilde kunne gjøre sig gjeldende. Naturligvis skal disse Foranstaltningers Hensigtsmæssighed, hvilket ikke vil sige Andet end deres Overensstemmelse med Skolens Djemed, fremhæves; men dette kan dog kun skee antydningssvis, saaledes at man ikke kan vente, derigjennem alene at bibringe Andre et klart Begreb om, hvad Skolens egentlige Opgave er.

Derfom nu dette kunde antages for at være almindelig anerkjendt, var nærværende Undersøgelse vistnok aldeles overflødig. Men naar de Programmer, der i et Tidrum af 3 Aar ere udkomne fra samtlige lærde Skoler, tydelig vise, at der findes den størst mulige Forskjellighed i Mening om hvad pædagogisk og videnskabeligt er; naar Anmeldelserne af Programmerne blot have indskrænket sig til et tørt Referat af Indholdet og i det højeste meddelt nogle ubetydelige Bemærkninger om Et og Andet, uden at undersøge, om disse Skrifter virkelig have tilfredsstillt

den Fordring, man er berettiget til at gjøre til Indbydelseskrifter, ja uden engang at ane Muligheden af, at der tilkom dem, som saadanne, en bestemt Ejendommelighed: saa er der unægtelig en stærk Opfordring til at spørge, om da Ordet Indbydelseskrift paa Titelbladet virkelig har Magt til at retfærdiggjøre Valget af ethvert Stof og enhver Form.

Vi ville nærmere betragte den videnskabelige Afhandling.

Naar Skolen holder offentlig Examen, for at aflægge offentligt Regnskab for sin Virksomhed, henvender den sig ved denne Lejlighed til Alle i dens Nærhed, hos hvem det forudsættes, at Interesse for videnskabelig Dannelse er tilstede eller kan vækkes, for at tydeliggjøre paa en anden Maade og i en strengere Form, end muligt er ved den blotte Examination, det den erkjender for sin Opgave. Den vil ved sin Indbydelse henlede Opmærksomheden paa det, den især ønsker man skal lægge Mærke til, for at Ingen skal forverle det Tilfældige med det Væsentlige eller forvildes i lutter Enkeltheder, men sættes istand til at dømme om, hvorvidt den Idee, som skal realiseres i denne Danmarks-Anstalt, i Virkeligheden er realiseret.

En saadan klar og fornuftig offentlig Mening er det naturligt af højeste Bigtighed for Skolen at nære og udvikle; thi det kan ikke være den ligegyldigt, om der udenfor prædikes et andet Evangelium for dens Disciple, end den selv forkynnder. Det er ikke ligegyldigt, om vildfarende Begreber om dens Djemed har Indflydelse paa Forældrenes Bestemmelse med deres Børn, ved at afholde dem fra eller sætte dem til Studering. Den er overhovedet ikke tjent med ugrundet Dabel eller Ros, men maa ønske, at der udenfor den danner sig en dygtig Overbevisning, som kan gjøre sig tilbørlig gjeldende i den øvrige Opdragelse, hvoraf Skoleundervisningen i saa høj Grad er afhængig.

At en saadan Samvirken er ønskelig, synes ikke at trænge til noget Bevis. Hvis Skolens nærmeste Omgivelser aldeles ikke formaade at fatte den, men blot saa til med dyb Urefrygt og stum Forbauselse over den høje Visdom, som det ikke var faldet i simple Menneskers Lod, paa nogen Maade at nærme sig, hvilken forfæret Stilling vilde dette ikke være? Og hvor vanskeligt maatte det ikke under slige Omstændigheder være for Skolen, at holde sig fri for alle: haande indbildske Mytter og deraf flydende syndig Tryghed. Man tænke sig, hvor herligt det vilde være, om Børnene kunde i Familien, og det ofte paa en livligere og for dem forstaaeligere Maade, bestyrkes i det samme Sind, den samme Betragtning af Livet, som Skolen fornuftigvis kan ville nære. Og som Modstykke hertil tænke man sig flogte Børn, der paa Erasmus Montanus's Maner belære deres enfoldige Forældre, eller selv flogte Forældre, der ivrig arbejde paa, at befæste sig selv og deres Børn i et selvbehageligt Overlegenheds Forhold til Skolen. At Skolen, Familien og forstaaelige Folks Mening virke sammen, er en altsor vigtig Sag til at man skulde forsømme de Leiligheder, der byde sig til at fremme denne Samvirken. En saadan Lejlighed er forhaanden, naar Skolen indbyder til sin offentlige Examen eller til andre Skolehøjtideligheder.

Den henvender sig da til Alle, hos hvem der er nogen Sands for et aandeligt Liv, hvad enten den fortrinnsvis er vakt ved Studering eller ved en tænksom Betragtning af Livsforholdene. Man finder ofte udenfor de videnskabelig Dannedes Kredts Mænd, der have forstaaet at erhverve sig et saadant Udbytte af deres Erfaring, at man nødvendig maa tilkjende dem en dygtig Dannelse, der ofte har mere Natur og Livsfriskhed i sig, end den videnskabelige, om den end ikke har været saa gunstig for Udviklingen af en streng systematisk Tænkning. Hos Alle Saadanne kan Dnsket om

større Klarhed i Forestillinger om Noget, der ligger ethvert Menneske uendeligt nær, være tilstede i ligesaa høj Grad som hos de videnskabelig Dannede. Denne Interesse har Krav paa Tilfredsstillelse og er Borgen for at det, der meddeles i et ukunstlet Sprog og en klar Sammenhæng, vil blive forstaaet eller dog give Stødet til en Tankebevægelse, der kan lede til en fornuftig Erkjendelse.

Undervisning og Opdragelse er nu Noget, som ligger Alle langt nærmere, end man i Almindelighed troer. Enhver trænger nemlig til at gjøre sig Rede for, hvordan hans Forhold er til Livet, og hvorledes det har indvirket paa ham, for at danne ham til den han er. En Sands for noget Højere i Livet, end det blot Timelige, er man dog berettiget til at forudsætte, og den, hvis Opmærksomhed er bleven henvendt derpaa, vil let erkjende, at han aldrig bliver færdig med at undervise og opdrage sig selv.

I højere Grad angaaer dette dem, som tillige have den Forpligtelse, at sørge for, at de dem betroede Værn modtage en tilbørlig Dannelse. Forældre, som ikke ganske kunne undgaae, selv at tage sig af deres Værns aandelige Udvikling, danne sig i Reglen en Forestilling om det, der udfordres hertil. Hvor utydelig og fattig denne end kan være, viser den dog saameget, at de ikke betragte denne Sag som Noget, der er dem uvedkommende, men føle Nødvendigheden af en Overbevisning, som de kunne følge i deres Fremgangsmaade. Opdragelse og Undervisning til almindelig Dannelse er et almenmenneskeligt Anliggende, fordi den fornuftigvis maa gaae ud paa, at vække og befæste Sandsen for aandelige Interesser, der ikke kunne være noget Menneske ganske fremmede, om ogsaa Livsstillinger, Forholde og Naturforskjellighed ikke tillade Alle, i lige høj Grad at leve for dem.

Ved Betragtningen af Skolens Opgave frembyder sig først en Flerhed af Undervisningsgjenstande, som ikke ere valgte blot for at meddele Disciplen en Mængde Kundskaber af forskjellig Art, men for at føre ham ind i forskjellige Riger af Aandens Verden, hvori han skal see sig om og ledes til at erfare. Gjennem Sandseverdenen træder det Aandelige Mennesket imøde i en forskjellig Skikkelse og Styrke, efter Forskjelligheden af det Stof, hvorigjennem Aanden aabenbarer sig. Hver Videnskab har et bestemt Gebet, som den vil lære at opfatte paa en aandelig Maade, i den fremhæver det, der er det egentlig Betydningsfulde deri, det Blivende, som det Øvrige maa tjene.

Da nu det, som Videnskaben sondrer, er i Livet forenet, og da almindelig Dannelse vil føre til aandelig Opfattelse ikke blot af en enkelt Side af Livet, men af det hele Liv: saa omfatter den videnskabelige Undervisning nødvendigvis en Kreds af Videnskaber, hvorigjennem det Væsentlige i Tilværelsens forskjellige Hovedformer skal træde Disciplen imøde, saaledes at han forberedes til at søge i Livet noget Højere end det blot Endelige og til at arbejde i Aandens Tjeneste. Et Exempel vil maaskee tydeliggjøre dette. I Historien har Begivenhederne kun Betydning som Træk af Menneskeslægten's Levnetsløb, hvorigjennem den efterhaanden virkeliggjør det, som Menneskenaturen bærer i sig. Det enkelte Menneske voxer op under Forholde, som gjennem Historien ere blevne til, og paatrykkes nødvendig sin Tids Præg. Men alligevel, uagtet han er sin Tids Barn, har han sin særegne Opgave, som bestaaer deri, at hans Liv faaer en virkelig Historie, det er, at det, som udgjør hans egentlige Gehalt, kommer til ret at udvikle sig, at han gjør sig til den, Naturen har bestemt ham til at være. Sandsen for den historiske Udvikling, saaledes som den kan tænkes vakt ved at føres ind i Menneskeslægten's Historie,

er saaledes af Bigtighed for at indordne sig i det Bestaaende, og tillige forfølge sin ejendommelige Retning, uden at gjøre Brud paa den naturlige Udvikling og læsrive sig fra Sammenhængen med sit foregaaende Liv.

Saaledes har hver Videnskab sin ejendommelige Betydning for Opdragelsen til et ægte menneskeligt Liv, men faaer tildeels kun denne Betydning ved Forbindelsen med andre Videnskaber. Dels ved Modsetningen, dels ved Fællesskabet mellem disse Videnskaber, skal det i Skoleundervisningen blive muligt, baade at fremstille hver enkelt af dem i sin Ejendommelighed, og lede hen til at ane deres Sammenhæng.

Ligesom enhver Betragtning begynder med et Ydre og derfra stræber at trænge ind efter, saaledes holder Undervisningen sig ogsaa til et Stof, som vælges og ordnes paa en saadan Maade og fremstilles i en saadan Form, at Disciplen, saavidt muligt ved egen Kraft, opfatter og tilegner sig Ideen tilligemed dens sandkelige Indklædning. At det Almindelige kun fremstilles gennem individuelle Skikkelser, hører nødvendig Skoleundervisningen til, at ville forkorte Vejen til Sandheds Erkjendelse, ved at sætte almindelige Betragtninger istedet for det Særegne, maa anses for et Misgreb; men indenfor Skoleundervisningen finder naturligvis en Fremskriden Sted, som ikke blot bestaaer i en Førøgelse af Materialet, men ogsaa i en strengere Meddelelsesform, som slutter sig saa nøje som muligt til Disciplenets Fremgang i aandelig Modenhed.

Denne Meddelelse faaer imidlertid først derved fuld Betydning for Disciplen, at Skolen tilkjendegiver, hvor alvorligt den mener det med sin Gjerning. Dette skeer umiddelbart ved dens Holdning. — I ethvert Samfund er den Enkelte underordnet noget Almindeligt, som er Samfundets Aand, Karakter, eller rettere Samfundets Bevidsthed om sig selv,

hvori det giver Vidnesbyrd om den Vestræbelse og de Kræfter, som røre sig i det. Er Samsunds Bevidstheden svag, saa er Samsundet i Begreb med enten at danne sig eller opløse sig, og i sidste Tilfælde vender det enkelte Medlem sig mod Samsundet ved at forfølge sin egen Stræben uden at bekymre sig om det Hele. Samsundet bestaaer da blot som udvortes. Men er der en virkelig kraftig Mand tilstede, da viser den sig som en velgjørende Magt, der formaar at beherske de enkelte Willier, fordi den er den i Samsundet boende Fornuft. Selv over dem, som ikke formaar at høre sig til den, udøver den et Herredømme, som er Autoritetens, men støtter sig paa Overbevisningen om, at det, der fremtræder paa en saadan Maade, maa være berettiget til at herske. Har nu Skolen en klar Bevidsthed om sig selv, saaledes at den finder sit Djemed i sig selv, saa vil den derved paatrykke alle sine Foranstaltninger en saadan Karakter, at de alle udtale for Disciplen det Samme, og Intet staaer enkelt, men det Ene understøtter det Andet. Dette Begreb om Pligt og Djemed vil gaae over i Disciplens Samvittighed. Søger den derimod sit Djemed udenfor sig, nedværdiger den sig til blot at være Middell for noget Andet, saa stempler den derved sit Værk som aandløst og forsængeligt. Og endelig, hvis den ikke veed, hvad den vil, saa er den given i Tilfældets og Bilskaarlighedens Bold, vil idelig modsige sig selv, og bliver, som alt Svagt og Bunkelmodigt, Gjenstand for Medlidenshed og Ringeagt. Skolen staaer saaledes som moralsk Person ligeoverfor Disciplene.

Disciplens Forhold til den enkelte Lærer er i endnu højere Grad personligt. Lærerens Personlighed giver hans Undervisning og hele Samliv med Disciplene en bestemt Farve. Iggjennem Læreren kan Disciplen modtage et levende Indtryk af et ægte humant Liv; thi naar Gemyt,

Vesindighed og Klarhed i Erkjendelsen gjenneintrænger Læreren's Undervisning, vil det ikke let undgaae Disciplen, at det der meddeles ham, har virkelig Betydning for Livet. At imidlertid Skolens Aand til en vis Grad behersker den enkelte Lærer, følger af sig selv. En god Aand i en Skole kan gjøre en slet Lærer mindre skadelig ved at aabenbare hans Uduelighed, medens en slet Aand umulig kan Andet end lægge den dygtige Lærer uoverstigelige Hindringer i Vejen. Læreren's Samvittighed vil let tage Skade, naar Alt omkring ham bærer Præg af Slaphed og Tøjleløshed, medens Orden og Aand vel idelig maa paaminde enhver Lærer om ikke at forsømme sin Pligt. Undervisningen i et enkelt Fag kan kun lykkes i samme Grad som den understøttes af den hele Skole.

Af den Karakter, som Undervisningen modtager af den hele Skoles og den enkelte Lærers Ejendommelighed, afhænger dens Indflydelse paa Dannelse og Opdragelse.

I Indbydelsesfrister maa saaledes det Pædagogiske og Videnskabelige være forenet.

Enhver Fremstilling, som udvikler den til Grund for Noget liggende Idee, er videnskabelig. Pædagogisk bliver den derved, at dette Ideelles Optagelse i Aanden viser sig som Betingelse for Udviklingen af et ægte menneskeligt Liv.

Denne Fordring kunde synes at være altfor dristig, eftersom det ikke er usædvanligt, at pædagogiske Forfattere beraabe sig paa deres Erfaring som det eneste tilladelige Bevis for deres Paastandes Rigtighed, og ansee al videre Udvikling for overflødig, ja-endog betragte den videnskabelige Begrundelse med mistroiske Øjne, som en Nødhjælp i Mangel af Erfaring, eller som Noget, der skal bøde paa Erfaringens Ufuldstændighed. Betragtninger over Undervisningens Stof, Form og Mjemed, over Disciplin eller Bestemmelser til Glæde, Sædeligheds og god Skoleordens Fremme,

— som er det man plejer at kalde pædagogisk; — ere naturligvis fuldkommen berettigede til at fremtræde i Indbydelseskrifter; men rigtignok kun naar de anstilles paa den Maade, at Alt føres tilbage til et Princip, som ikke er vilkaarlig valgt, men virkelig er det, som gaaer igjennem den hele Skole, og gjør den til en Anstalt for almindelig Dannelselse. Kun naar den Forbindelse, hvori de staae med dette Princip, er udviklet med en saadan Klarhed, at det sees, hvorfor Noget af den Art bedre anordnes paa denne, end paa en anden Maade, have slige Betragtninger noget Værd. Man har jo dog meent ved enhver Bestemmelse, der tages med Hensyn til Undervisning eller Disciplin, at gjøre Noget, som kan fremme Skolens Djemed, og det er derfor ikke noget ubilligt Forlangende, at man klart skal have tænkt sig og altsaa klart skal kunne udtale, hvad man har villet.

Bed at behandles paa denne Maade kan Alt, endog det tilsyneladende Ubetydelige, blive frugtbart og vækkende. Thi Principet bliver ikke anfsueligt ved at betragtes blot i sin Almindelighed, men kun tillige gennem den Mangfoldighed af Bestemmelser, hvori det udtaler sig og virkeliggjøres.

Allt det Enkelte har kun Betydning i samme Grad som Principet har gennemtrængt det og med Nødvendighed dannet det. Men enhver Enkelthed har sin særegne Betydning for det Hele, og fører til en særegen Side deraf, saaledes at man ikke behøver at frygte for, at komme til en ensformig Gjentagelse af den samme almindelige Sætning, naar forskjellige Spørgsmaal behandles som Principspørgsmaal, eller, hvad der er det samme, behandles videnskabelig.

Hvor man derimod ikke erkjender Noget som det ene Fornødne, men har en Mængde ydre og endelige Hensyn, og holder sig snart til det ene, snart til det andet af dem,

uden at lægge Mærke til den Strid, der er imellem dem og uden at see dem underordnede et højere: der bliver al Tale blot vilkaarlig Mening, vaklende, selvmodsigende og utydelig, fordi det enkelte Udsagn ikke er bestemt ved en Sammenhæng, der gjør meer end en Opfattelse umulig.

At beraabe sig paa egne og Andres Erfaringer, er i dette Tilfælde spildt Uvejlighed; thi for at en Erfaring kan have nogen Betydning for mig, maa jeg have tilegnet mig den saaledes, at jeg kan gjøre mig selv og Andre Rede for det egentlig Betydende deri. Derved alene kan man overbevise Andre om sin Erfarings Fornuftighed, hvilket er himmelvidt forskjelligt fra at imponere ved store Autoriteter. Ogsaa har en saadan Autoritets-Jagt egentlig sin Grund i Mangel paa selvstændig Overbevisning, og er et Forsøg paa at skjule en aandelig Fallit. Heller ikke hjælper det, om man, for dog ikke at være uden Princip, stiller en almindelig Sætning foran sin Undersøgelse, men forøvrigt, istedenfor at lade det Følgende blive en Udvikling deraf, overlader sig til den ovenfor omtalte vilde Vilkaarlighed.

Principet er da en Floskel, som blot staaer for et Syns Skjold, og kan, som enhver anden almindelig Sætning, der ikke nærmere bestemmes, fortolkes af Læseren efter Behag.

Exempler paa en saadan mislykket Behandling af pædagogiske Materier, frembyder vore Dages pædagogiske Litteratur i Overflodighed.

Men videnskabelig Undervisnings Betydning for Menneskelivet, dens forædlende og opdragende Indflydelse, kan ogsaa ansfueelliggjøres ved at behandle Emner af en hvilken som helst Videnskab, og Indbydelseskrifter ere saaledes ingenlunde indskrænkede til Afhandlinger, der i strengeste Betydning ere pædagogiske. Ved en Prøve af Videnskaben selv, et Brudstykke af den, hvori dens ejendommelige Natur træder frem gennem et Phænomen, der er valgt saa:

ledes, at det er et betydningsfuldt Udtryk for Videnskabens Idee, kan Videnskaben aabenbare sig som den, der udtaler Noget, som væsentlig hører den menneskelige Natur til, som den, der fremstiller i det Store og med Klarhed, hvad der i det Mindre og tillige dunklere rører sig i ethvert Menneskes Bevidsthed.

Enhver Videnskab er et Værk af Menneskeslægten, som deri har villet gjøre sig Nøde for en nødvendig aandelig Retning, hvad den egentlig indeholdt i sig og hvorhen den sigtede. Som saadan har Videnskaben Interesse for ethvert dannet Menneske; thi i samme Grad som En ikke har optager Menneskehedens store aandelige Fornødenheder i sig, drukner han i det daglige Livs Smaaligheder og bliver et Bytte for en Endelighed, hvorigjennem ingen Evighed taler til Aanden. Her er altsaa ikke tænkt paa Exempler, der gjøres til Gjenstand for moralske, opbyggelige eller andre Betragtninger, saaledes at Ræsonnement og det, hvorover der ræsonneres staaer udenfor hinanden, men paa en Fremstilling, hvor Tanke og Gjenstand er Eet, det vil sige, hvor Anordningen og Behandlingen af Stoffet er en saadan, at det, hvorpaa det egentlig kommer an, derigjennem umiddelbart træder Læseren imøde. Videnskaben skal ikke forfusses, for at blive tjenlig til Middel for noget Andet, men netop aabenbare sin virkelige Ejendommelighed. — Orienterende Afhandlinger af denne Art høre ret egentlig hjemme i Indbydelseskrifter, og enhver Videnskab frembyder en Mængde Spørgsmaal, som kunne behandles paa en saadan Maade, at de ikke blot kunne træde i en gavnlig Opposition til allehaande spidsborgerlige Nyttigheds-Beregninger, men ogsaa oplyse, hvad Skolen vil udrette ved denne Videnskab, og hvorledes den, om end ikke altid i saa stræng en Form eller med saa stor Udsørlighed, lader det Ideelle træde frem

for Disciplen igjennem det Faktiske. Man vil saaledes ikke let miskjende saadanne Afhandlingers pædagogiske Karakter.

Her er det især den enkelte Lærer, der udtaler sig, medens de strængt pædagogiske fortrinsvis egne sig til at udtale den hele Skoles Overbevisning. Det er imidlertid i det Foregaaende antydet, at det sunde Liv i Skolen forlanger en saa kraftig Fælles-Bevidsthed, at den enkelte Lærer ikke kan Andet end, selv naar han meddeler sin egen Overbevisning, i det Væsentlige udtale hvad Skolen vil.

Men naar dette ikke finder Sted, er det alligevel godt, at de forskjellige Anskuelser komme til Orde; thi Kamp er paa dette, ligesaavel som paa ethvert andet aandeligt Gebet, nødvendig, for at Sandheden kan vinde Skikkelse; og at ville affstumpe sin Overbevisning, fordi den, udtalt i sin hele Skarphed, muligens kunde misrage En og Anden, er en meget ilde anbragt Skaansomhed, hvor det gjælder om noget højere, end at smigre Folks Forsængelighed med glatte Talemaader. Hvor velgjørende Polemik kan være til at rense den kvalme aandelige Atmosfære, have vi hertillands ofte erfaret. Vor Pædagogik er for Tiden for mat til Polemik, naar man derved forstaaer Andet end Rjævlerier og selvbehagelige Magtsprog, eller taler om Polemik der, hvor man ængstelig føler sig for, om man ogsaa tør sige det, man mener, eller hvor man tager Munden fuld af høitklingende Talemaader og farer frem med et hult Bulder. Den videnskabelige Polemik i Pædagogiken døde med „Maanedsskrift for Litteratur“, og er ikke siden kommen tillive.

Det er forresten let at indsee Nødvendigheden af et polemisk Element i Arbejdet af den Natur som Indbydelsesskrifter, om de end ikke aabenbart forkynde sig som polemiske; og man vil heller ikke forarges over dette Udsagn, naar man betænker, at al videnskabelig Polemik bestaaer i, skarpt at opfatte sin Retnings Forhold til andre, og at den

altsaa nødvendig maa træde frem, enten direkt eller indirekt, i ethvert videnskabeligt Arbejde, der udtaler en Troesbekjendelse. De uskyldige Skrifter, som holde sig fri for denne Anmasselse, ere for zarte til at taale det jordiske Klima, og henrives derfor ved en brat Død i den spæde Alder. Indbydelseskrifter ville i Reglen ikke berige Videnskaben, naar herved tænkes paa Tilvejebringelsen af nyt Stof, men det Fortrin, som de maa søge at erhverve sig, er den Friskhed, som er Udtryk for en kraftig aandelig Fordybelse i Gjenstanden. Tanker, som uden Barmhjertighed røves fra deres oprindelige Hjem, og efter et Opfug, som har taget al Saft og Kraft fra den, træde frem paany som uhyggelige Gjenfærd, passe ligesaa lidt her som noget andet Sted.

Det var oprindelig Forfatterens Agt, at bedømme de i Indbydelseskrifterne udkomne Afhandlingers Forhold til den her fremstillede Overbevisning. Men han opgav dette Arbejde formedelt disse Afhandlingers Forskjellighed. Nogle ere nemlig skrevne for Lærde, f. Ex. Philologer og Mathematikere, nogle for Skolemænd alene, nogle for dannede Folk overhovedet, og endelig nogle udelukkende for Disciple. Nogle ere Materialsamlinger, andre indeholde Taler til Konger og Disciple, atter andre ere poetiske. Nogle ere affattede i det latinske Sprog, andre i det danske. Kort sagt, der er den størst mulige Forskjel mellem dem i alle Henseender*). Heller ikke kunde Skole-Efterretningerne drages ind med i denne Undersøgelse, uden at underkaste vor nærværende Skoleforfatning en Kritik, hvortil der forresten er al mulig Opfordring, men ved denne Lejlighed hverken var Tid eller Plads.

*) Programlitteraturen er paa Veje til at blive en Form. Det er derfor ikke underligt, hvad ellers i vore Dage vilde lyde som bitter Ironi, at Forfægttere af den formale Dannelse kunne ønske, at Afhandlingen blev skreven paa Latin for de preussiske Skolers Skyld.

II.

Efterretninger

om

Aarhims Cathedralsskole

i

Skoleaaret 1842—43.

Red

S. S. Blache,

Rector.

Efter den i September 1842 afholdte Hovedexamen bleve følgende Disciple dimitterede til Universitetet, og erholdt ved examen artium følgende Hovedcharacterer:

- 185 *) Peder Otto Rosenørn, Søn af da:
værende Stiftamtmand Rosenørn. Haud ill.
- 186 Peter Frederik Julius Funder,
Søn af Pastor Funder i Storring. Laudabilis.
- 187 Edvard Knudsen, Søn af forhenvæ:
rende Conditør Knudsen. Haud ill.
- 188 Michael Christian Asmusen,
Søn af Pastor Asmusen i Them. Haud ill.

De dem ved examen artium tildeelte specielle Characterer vare følgende:

	Danff.	Latin.	Lat. Stil.	Græff.	Hebraiff.	Religion.	Geographie.	Historie.	Arithmetik.	Geometrie.	Lydf.	Fransf.
Rosenørn.	H.	H.	H.	L.	* H.	H.	L.	H.	H.	L.	L.	L.
Funder.	H.	L.	H.	L.	H.	H.	L.	L.	L.	L.	L.	H.
Knudsen.	L.	H.	N. C.	H.	H.	H.	L.	H.	H.	L.	H.	L.
Asmusen.	L.	H.	H.	H.	H.	H.	L.	L.	L.	H.	L.	H.

* betegner at et Pensum Græff er læst istedetfor Hebraiff.

*) De fortløbende Numere begynde med Aaret 1805.

Uf de 75 Disciple som i Skoleaaret 1841--42 fre-
 qventerede Skolen, bortreves, som anført i de forrige Sko-
 lefterretninger, een ved Døden, og 2 bleve ved Skoleaarets
 Ende udmeldte. Efter de 4 Dimittenders Afgang var de
 Tilbageblevnes Antal saaledes 68. Ved det ny Skoleaars
 Begyndelse optoges 14, og i Aarets Løb endnu 5 Disciple.
 Det hele Antal, som i sidsteforløbne Skoleaar har været
 underviist, udgjør saaledes 87, der paa følgende Maade
 have været fordeelte i Skolens Classer:

Fjerde Classe.

1. C. Thomsen, Pleiesøn af Brygger Thomsen her
i Byen.
2. J. Blichfeldt, Søn af Justitsraad Blichfeldt i
Skanderborg.
3. Chr. Rasmussen, Søn af Regimentsdyrlæge Ras-
mussen her i Byen.
4. H. Nielsen, Søn af Politieassistent, Procurator
Nielsen her i Byen.
5. G. Richard, Søn af Færgeløbscasserer Richard
her i Byen.
6. P. Naae, Søn af Skibscapitain Naae her i Byen.
7. H. Fønss, Søn af Capitainlieutenant Fønss her
i Byen.

Ovenstaaende 7 agtes iaar dimitterede til Universitetet.

8. C. Jørgensen, Søn af Maler Jørgensen h. i B.
9. J. Møllerup, Søn af Pastor Møllerup i Har-
ridslev.
10. L. Holm, Søn af Proprietair Holm til Constan-
tinsborg.
11. A. Rjerulff, Søn af Deconom Rjerulff paa Kyholm.
12. W. Blichfeldt, Broder til N° 2.

13. F. Worsaae, Søn af afdøde Justitsraad Worsaae i Veile.
14. J. Hypphoff, Søn af afdøde Pastor Hypphoff i Lyngaae.
15. S. Munch, Søn af afdøde Pastor Munch i Veder.
16. Th. Fritz, Søn af Pastor Fritz i Hvirring.
17. O. Sadolin, Søn af Pastor Sadolin i Torrild.
18. H. Langballe, Søn af Møller Langballe i Grundfør.
19. J. Frich, Søn af Proprietair Frich til Rosenlund.
20. J. Kée, Søn af Kjøbmand Kée her i Byen.
21. L. Maken, Søn af Skolelærer Maken i Zeuthen.
22. Chr. Freiesleben, Søn af Rittmester v. Freiesleben her i Byen.
23. Chr. Fjellstrup, Søn af Justitsraad Fjellstrup til Sindinggaard.
24. J. Fjellstrup, Broder til den Foregaaende.
25. H. Rosenstand, Søn af Justitsraad og Herredssfoged Rosenstand her i Byen.

Fredic Klasse.

1. Chr. Secher, Søn af afdøde Proprietair Secher her i Byen.
2. M. Witterup, Pleiesøn af Biskop Valudan-Møller.
3. N. Warberg, Søn af Boghandler Warberg h. i B.
4. M. O. Asmussen, Søn af Møller Asmussen i Vestermolle ved Skanderborg.
5. J. Rjer, Søn af Pastor Rjer i Skjodstrup.
6. H. Fleischer, Søn af Justitsraad Fleischer h. i B.
7. M. Muusmann, Søn af Lieutenant og Soldbetjent Muusmann her i Byen.
8. M. Siegumfeldt, Søn af Soldbetjent Siegumfeldt i Ebeltoft.

9. N. Willemoes, Søn af Justitsraad Dr. Willemoes her i Byen.
10. H. Schytte, Søn af Alterdegn og Skolelærer Schytte her i Byen.
11. M. S. F. Winding, Søn af afdøde Pastor Winding i Tvede.
12. J. E. Steenberg, Søn af Pastor Steenberg i Biby.
13. N. Müller, Søn af Pastor Müller i Åstrup.
14. S. Harpøth, Søn af Pastor Harpøth i Randlev.
15. P. Schoubye, Søn af Pastor Schoubye i Østbirk.
16. E. A. Holm, Søn af Pastor Holm i Tvede.
17. L. Hviid, Søn af Rittmester v. Hviid her i Byen.
18. E. S. Adeler, Søn af afdøde Baron Adeler.
19. F. Baggesen, Søn af Pastor Baggesen i Bivild.

Anden Klasse.

1. P. Jensen, Søn af afdøde Gaardmand J. Jensen i Sabroe.
2. Theodor Thygesen, Søn af afdøde Pastor Thygesen i Hasle.
3. E. Amsinck, Søn af Rittmester v. Amsinck h. i B.
4. M. Lindhard, Søn af Institutbestyrer Lindhard her i Byen.
5. H. Brendstrup, Søn af Procurator Brendstrup her i Byen.
6. P. Herfskind, Søn af Consul Herfskind her i Byen.
7. J. E. K. Lund, Søn af Skibscapitain Lund h. i B.
8. H. J. Otterstrøm, Søn af Cancellieraad, Bankcassierer Otterstrøm her i Byen.
9. H. N. Hoff-Rosenkrone, Søn af afdøde Baron Rosenkrone i Norge.
10. J. G. M. Krarup, Søn af Proprietair Krarup til Haraldslund.

11. O. E. Harpøth, Broder til N° 14 i 3die Klasse.
12. N. G. Engelsted, Søn af Proprietair Engelsted til Rankausgave.
13. E. F. Funder, Søn af Pastor Funder i Storring.
14. D. Jørgensen, Søn af afdøde Bataillonschirurg Jørgensen.
15. J. A. Steenberg, Broder til N° 12 i 3die Klasse.
16. A. Ipsen, Søn af Føldcontrollør Ipsen h. i B.
17. Ph. P. Rosenstand, Søn af Herredsfoged, Justitsraad Rosenstand her i Byen.
18. H. P. Jørgerslev, Søn af Cancellieraad Jørgerslev til Marselisborg.
19. J. J. W. Hoppe, Søn af Stiftamtmand v. Hoppe i Weile.

Første Klasse A.

1. H. Tetens, Søn af Etatsraad, Overcontrollør Tetens her i Byen.
2. D. C. Ipsen, Broder til N° 16 i 2den Klasse.
3. E. Bøggild, Søn af forhenværende Fuldmægtig Bøggild her i Byen.
4. J. A. Severin, Søn af Major og Stadshauptmand Severin her i Byen.
5. E. S. Hansen, Søn af Etatsraad Hansen, Gouverneur i Trankebar.
6. P. W. Nellesmann, Søn af Fuldmægtig Nellesmann her i Byen.
7. N. Nellesmann, Broder til den Foregaaende.
8. F. Meulengracht, Søn af afdøde Kjøbmand Meulengracht her i Byen.
9. Th. Nisens, Søn af Pastor Nisens i Narslev.
10. E. Th. Rosenstand, Broder til N° 17 i 2den Klasse.
11. P. C. Hollesen, Søn af Møller Hollesen i Nye.

12. J. Jermiin, Søn af Rittmester Jermiin til Husumgaard.
13. C. Lund, Broder til N° 7 i 2den Klasse.
14. G. Poulsen, Søn af Fuldm. Poulsen her i Byen.
15. C. F. F. Freiesleben, Søn af Rittmester v. Freiesleben her i Byen.
16. Henr. Fønss, Broder til N° 7 i 4de Klasse.
17. H. Starcke, Søn af Kjøbmand Starcke her i Byen.

Første Klasse B.

1. J. G. Wormslev, Søn af afdøde Handelsmand Wormslev, Pleiesøn af Føldbetjent Willumsen her i Byen.
2. N. P. Winding, Søn af afdøde Kjøbmand Winding, Stedsøn af Kjøbm. Lewerckhuusen h. i B.
3. P. Tetens, Broder til N° 1 i 1ste Klasse A.
4. W. Nøgind, Søn af afdøde Agent Nøgind h. i B.
5. G. J. F. Døcker, Søn af Agent Døcker her i Byen.
6. F. Nøfsens, Broder til N° 9 i foregaaende Klasse.
7. P. G. Warberg, Søn af Amtsbarbeer Warberg her i Byen.

Af det hele Discipelantal 87 er i Skoleaarets Løb 2 udmeldte: Chr. Sjelstrup af 4de Klasse for at søge Privatdimission til Universitetet, og O. Jørgensen af 2den Klasse, for at gaae over til en anden Bestemmelse. Disciplenes Antal ved Skoleaarets Ende er altsaa 85.

I Henseende til Lærerpersonalet er i det forløbne Skoleaar ingen anden Forandring foregaaet, end at hidtilværende constitueret Lærer, Cand. theol. K. P. Knudsen under 28de April af hans Majestæt Kongen allernaadigst er be-
 ffliget til Adjunct ved Skolen.

* * *

* * *

* * *

Det er allerede i forrige Aars Skoleefterretninger om-
 talt, at den Kongelige Direction har tilladt, at Classernes
 Antal maatte forsøges til 5, og at til Bestridelsen af det
 derved forsøgede Timeantal en ny Lærer blev udnævnt.
 Paa de der anførte Grunde ansaae vi det for hensigts-
 mæssigst, at dele 1ste eller nederste Klasse i 2 Afdelinger,
 A og B, af hvilke den sidste undervises i et midlertidigt
 Locale, der forhen har tjent til Beboelse for en Lærer, men
 som nu, mod Godtgjørelse til denne, er taget i Brug af
 Skolen. Det er ligeledes anmeldt, at man i Henseende til
 Underviisningen i det græske Sprog i 2den Klasse agtede,
 at foreslaae den Forandring iværksat, at hver af Classens
 tvende Afdelinger undervistes særskilt, hvilket skulde opnaaes
 derved, at øverste Afdelings Skoletid blev fra 8—12, ne-
 derstes fra 9—1.

Den i Overeensstemmelse hermed af den Kongelige Di-
 rection aprobeerede Lektionstabel var følgende:

L e c t i o n s t a b e l.

Timer.	Mandag.	Tirsdag.	Onsdag.	Torsdag.	Fredag.	Løverdag.
8—9	I B Latin. I A Historie. II A Græsk. III Religion. IV Latin.	I B Latin. I A Dansk. II A Græsk. III Historie. IV Latin.	I B Religion. I A Naturhist. II Historie. III Tydsk. IV Latin.	I B Latin. I A Religion. II A Græsk. III Historie. IV Latin.	I B Religion. I A Naturhist. II Latin. III Geographie. IV Græsk.	I B Latin. I A Religion. II A Græsk. III Religion. IV Latin.
9—10	I B Dansk. I A Latin. II Lat. Stil. III Latin. IV Historie.	I B Dansk. I A Latin. II Latin. III Latin. IV Historie.	I B Dansk. I A Latin. II Latin. III Latin. IV Dansk Lite: raturhistorie.	I B Dansk. I A Latin. II Latin. III Latin. IV Geographie.	I B Dansk. I A Latin. II Latin. III Latin. IV Historie.	I B Dansk. I A Latin. II Historie. III Latin. IV Fransk.
10—11	I B Tydsk. I A Dansk. II Geographie. III Græsk. IV Fransk.	I B Religion. I A Geographie. II Dansk. III Geometrie. IV Tydsk.	I B } Tegning. I A } II Latin. III Historie. IV Religion.	I B Religion. I A Tydsk. II Geographie. III Religion. IV Geometrie.	I B } Tegning. I A } II Historie. III Tydsk. IV Religion.	I B Tydsk. I A Arithmetik. II Fransk. III Græsk. IV Dansk Lite: raturhistorie.
11—12	I B } Frihed. I A }	I B Historie. I A Tydsk.	I B Geographie. I A Historie.	I B Historie. I A Dansk.	I B Latin. I A Geographie.	I B Geographie. I A Historie.

11—12	II Fransk. III Lat. Stiil. IV Geometrie.	II Arithmetik. III Græsk. IV Græsk.	II Dansk. III Græsk. IV Lat. Stiil.	II Arithmetik. III Græsk. IV Græsk.	II Dansk. III Lat. Stiil. IV Hebraisk.	II Latin. III Fransk. IV Græsk.
12—1		II B Græsk.	IV Hebraisk.	II B Græsk.		II B Græsk. IV Hebraisk.
2—3	I B } Calligra: I A } phie. II Tydsf. III Geometrie. IV Lat. Stiil.	I B } Calligra: I A } phie. II Religion. III Arithmetik. IV Fransk.	I B Regning. I A Latin. II Tegning. III Latin. IV Arithmetik.	I B } Calligra: I A } phie. II Religion. III Latin. IV Arithmetik.	I B Historie. I A Dansk. II Lat. Stiil. III Calligraphie. IV Dansk.	
3—4	I B Regning. I A Latin. II Arithmetik. III Dansk. IV Lat. Stiil.	I B Regning. I A Arithmetik. II Calligraphie. III Fransk. IV Religion.	I B Latin. I A Arithmetik. II Calligraphie. III Geographie. IV Dansk.	I B Regning. I A Arithmetik. II Tegning. III Dansk. IV Tydsf.	I B } Calligra: I A } phie. II Lat. Stiil. III Arithmetik. IV Dansk.	Fried.
4—5	Nederste Afde: ling Gymnastik. Overste Afdeling Sang.	I B Naturhist. I A Fransk. II Tydsf. III Calligraphie. IV Hebraisk.	Overste Afdeling Gymnastik. Mellemste Afde: ling Sang.	I B Naturhist. I A Latin. II Calligraphie. III A Hebraisk. IV Religion.	Overste Afdeling Gymnastik. Nederste Afde: ling Sang.	
5—6		Alle Afdelinger Sang.		Nederste Afde: ling Gymnastik.		

De egentlige Timer have paa følgende Maade været fordeelte paa de enkelte Fag:

Lærefag.	IV Cl.	III Cl.	II Cl.	I Cl. A	I Cl. B	I Alt.
Dansk.	4	2	3	4	6	19 —
Latin.	5	8	8	9	6	36 —
Lat. Stil.	3	2	2	;	;	7 —
Græsk.	4	5	A 4 B 3	;	;	16 —
Hebraisk.	3	A 1	;	;	;	4 —
Religion.	4	3	2	2	4	15 —
Geographie.	1	2	2	2	2	9 —
Historie.	3	3	3	3	3	15 —
Arithmetik.	3	2	3	4	4	16 —
Geometrie.	2	2	;	;	;	4 —
Tydsf.	2	2	2	2	2	10 —
Fransk.	3	2	2	1	;	8 —
Naturhistorie.	;	;	;	2	2	4 —
Calligraphie.	;	2	3	4	4	13 —
Tegning.	;	;	2	2	2	6 —
I Alt.	37	A 36 B 35	A 36 B 35	35	35	182

Lærefag og Timer have paa følgende Maade været fordeelte mellem Læverne:

Rector Blache: Latin i 4de og 3die Cl. samt

Græsk i 4de 22 Timer.

Overlærer Fleischer: Arithmetik gjennem hele

Skolen paa 1ste Cl. B nær, Geometrie i 4de og 3die Cl., Naturhistorie i 1ste Cl. A og B 20 —

Adjunct Arnzen: Latin i 2den Cl. samt Græsk

i 3die og 2den Cl. 22 —

Adjunct Røgid: Historie og Geographie i hele Skolen paa 1ste Cl. B nær, Dansk Literaturhistorie i øverste Cl.	21	Timer.
— Kæbell: Dansk gennem hele Skolen samt Religion i 4de og 3die Cl. . .	24	—
— Rudsen: Hebraisk i 4de og 3die Cl., Historie og Geographie i 1ste Cl. B, Religion i 2den og 1ste Klasse, Regning i 1ste Cl. B	21	—
— Carøe, ansat ved Realskolen, besørger som Timelærer den franske Undervisning i alle Cathedral skolens Classer	8	—
— Hansen: Tydsk gennem hele Skolen, Latin i 1ste Cl. A og B	25	—
Timelærer Guldberg: Calligraphie og Tegning	13	—
Organist Kæbell: Sang	4	—
Capitain v. Robertsson: Gymnastik	4	—

Som den foranstaaende Lectionstabel udviser, er den gamle Inddeling af Formiddags- og Eftermiddagstimer her i Skolen bibeholdt, naagtet der, som bekjendt, i de senere Aar i flere af Landets Skoler, saavel offentlige som private, er truffet den Indretning, at alle Dagens Læsetimer, ere henlagte til Formiddagen. Mellem de offentlige Skoler, som have optaget denne Skik, er ogsaa den her i Byen værende Realskole; og da min ærede Ven og Collega Hr. Rector Nielsen i sit, til den sidst afholdte offentlige Examen, udgivne Indbydelseskrift, har fremsat de Grunde, der, efter hans Mening, tale for sammes Indførelse, maa jeg deri finde en Opfordring til, paa disse Blade ved nogle Ord at fremstille den Betragtningmaade af Sagen i Almindelighed saavelsom de særegne Omstændigheder, der have bestemt Cathedral skolens Lærere til, ikke at andrage paa no:

gen Forandring i den gamle Inddeling af Formiddags- og Eftermiddagstimer.

Jeg indrømmer gjerne, at den ved den samlede Læsetid tilføjede Fordeel, at Disciplene „derved faae en større samlet Tid til deres Raadighed, i hvilken de ikke blot ville være i Stand til, behørigt at forberede sig til Skolen, men ogsaa faae Leilighed til den for Legemet's Sundhed nødvendige Recreation,“ vilde være af stor Vægt, naar jeg kunde overbevise mig om, at denne Fordeel derved virkelig i Regelen vilde opnaaes. Men dette kan jeg efter min Erfaring ikke. Det forekommer mig nemlig, at den af min ærede Collega fremsatte, af Udskillige yttrede Betænkelighed, at Disciplene derved faae formegen Tid at raade over, og at de let kunne bevæges til at misbruge denne, ikke er af ringe Betydning, og jeg kan ikke fordølge den Overbeviisning, at Fleertallet af Disciple, naar de i denne Henseende overlades til sig selv, ville gjøre sig skyldige i denne Misbrug. Paa den til Forebyggelsen heraf nødvendige Understøttelse fra Forældres eller Børgers Side kan i Almindelighed ikke gjøres Regning. Hvor faa ere ikke de, som i det faderlige Huus ere, eller kunne være underkastede den nødvendige Control? og hvormange ere ikke de, som indlogerede hos Fremmede, hvor de, om end i andre Maader vel anbragte, savne det i denne Henseende nødvendige Tilsyn. Vistnok er det en Sag af Vigtighed, at vænne den Unge til at bruge sin Tid vel; men ligesom man ved at tilstaae ham Lømpeløse, for at vænne ham til med Frihed at anvende det timelige Guds vel, bør iagttage en viss Sparksomhed, hvis man ikke vil frembringe den modsatte Virkning, saaledes troer jeg ogsaa, at man til en viss Grad maa være sparsom med den Tid, der overlades Discipelen til fri Anvendelse. Vistnok er det nu vanskeligt, her at træffe det rette Maal, og Meningerne om, hvorvidt dette er truffet, ere og maa

være meget deelte. Men hvordan nu end Sagen i Almindelighed viser sig, vil, hvad Cathedralskolens Disciple angaaer, om end Underviisningstimerne henlægdes til Formiddagen, en synderlig større samlet Fritid ikke kunne blive dem til Deel. Vi kunne nemlig, naar ethvert Fag skal gjøres fyldest, ikke indskrænke Underviisningen til Mindre end 7 Timer daglig, Gymnastik og Sang derunder indbefattede. Disciplene vilde altsaa, naar Timerne samlede, ikke for mellem Kl. 3 og 4 komme tilbage til deres Hjem *). Til dette Klokkeslet kan Spisetiden i de fleste borgerlige Huse ikke ventes udsat, og de Unge vilde altsaa kun paa Frihedsdage kunne deeltage i Maaltidet ved Familiebordet, hvilket vel maatte ansees for et meget betydeligt Ussavn. Da nu vore Disciple, efter den bestaaende, Timeinddeling Mandag, Onsdag og Fredag Eftermiddag komme fra Skolen Kl. 5, Tirsdag og Torsdag Kl. 6, og desuden have hele Lovrøsdagseftermiddag fri, vilde som sagt, den ved den samlede Skoletid vundne Frihed ikke blive betydelig.

Den Indvending mod den samlede Skoletid, som hentes fra den Slappelse og Sløvhed, som den lange Stillesiddende og den uafbrudte Opmærksomhed maa fremkalde, kan jeg i Henseende til de lærde Skoler, og det Timeantal, jeg i disse maa ansee for nødvendigt, ikke andet end indrømme en betydelig Vægt; og at Disciplenes Handskræfter maa trættes, og deres Opmærksomhed sløves ved en i 6 Timer efter hinanden fortsat Underviisning, maa jeg ansee som afgjort. De mellem Timerne indrømmede 5 Minuter og Frihedsquarteret ville ikke kunne afgive tilstrækkelig Forfriskelse. En saa længe fortsat Opmærksomhed, formener jeg,

*) Ved at henlægge Gymnastik og Sang til Eftermiddagen, vilde nok omtrent alle de gavnlige Virkninger, der tilsigtes med den samlede Skoletid, være tilintetgjorte.

man ikke daglig bør forlange, end ikke af Manden eller Unglingen i den modnere Alder. Lettest vilde det dog lade sig gjøre med Drengen i de lavere Classer, hvor Skrive- og Tegnesøvelser kunne afverle mod Underviisningen i Sprog og Videnskaber, og hvor der i de sidstnævnte Fag maa følges en mindre streng Methode, beregnet paa den barnlige Alders Faaetevne, og Underviisningen paa mange Maader af den Lærer, der forstaaer det, kan vedligeholde Opmærksomheden, uden at krave overdreven Anstrængelse. Men netop disse Disciple trænge mindst til og taale mindst den længere Fritid, som der vel egentlig aldrig burde være Taler om at indrømme dem. Naar derimod en Discipel i den øverste Classe har sine Timer saaledes besatte, som vor Lectionstabel for Mandagen viser: 1. Latin, 2. Historie, 3. Fransk, 4. Geometrie, 5 og 6. latinsk Extemporalstil, da skulde jeg meget tage fejl, om han ikke i de sidste Timer maa føle sig træt og sløvet. For hans Vedkommende krave disse 6 Timer fuld og anstrængt Opmærksomhed; og hvordan man end indretter Underviisningen, maa han dog i den allerførste Deel af denne Tid være Tilhører, og det saameget dekomere, jo talrigere Classen er. Heller ikke, mener jeg, bør man herved undlade, at tage billigt Hensyn til Lærernes Tarv. En Lectionstabel lader sig, med Alt det, der ved dens Affattelse bør have for sig, neppe indrette, uden at den enkelte Lærer, naar Underviisningstiden er samlet, faaer flere, endog 4 Timer efter hverandre. Dette Arbeide kan vel maaskee den unge og kraftige Mand udholde, men ikke den aldrende eller svage, uden at saavel han selv, som Underviisningen derved maa lide. Vel gives der Underviisningsfag, der ikke krave megen Anstrængelse; men der gives tillige andre, om hvilke jeg tør paastaae, at de i denne Henseende kunne sættes ved Siden af den academiske Docents. Det Forarbeide, den Sidstes Foredrag

udkræver, kommer naturligviis her ikke under Beregning.

At Arbeidet efter Maaltidet kan have en skadelig Indflydelse paa Forbøielsen, eller gjøre Disciplen, især paa en varm Sommerdag, mindre skicket til aandelig Anstrængelse, tør jeg ikke aldeles benægte; imidlertid er jeg tilbøielig til at troe, at Faren i den yngre Alder ikke er af stor Betydning. Men om end een eller anden Discipel i den første Eftermiddagstime skulde være mindre vel disponeret, formener jeg dog, at de allerfleste efter to Timers Mellemrum, og styrkede ved et tarveligt Middagsmaaltid, i Regelen ville finde sig mere skikkede til Underviisningen end i de to sidste Timer af den forlængede Formiddag. Til at forebygge den mulige Skade, vil det ikke bidrage Lidet, naar den første Eftermiddagstime benyttes til lettere Bessjæftigelser: f. Ex. Calligraphie, Tegning o. s. v.

At Disciplene ikke bør overlæsses med Hjemmearbeide, saaledes, at de nødes til, at benytte den korte Tid før eller efter Middagsmaaltidet, til at lære deres Pensaa til Eftermiddagen, er en vigtig Regel, hvorimod der saavel her som andensteds i Fortiden ofte er syndet. Dengang da Underviisningen hver Dag, Løverdagen inclusive, medtog 8 Timer, havde Disciplene virkelig alt for liden Tid til Forberedelse, især naar der krævedes mange skriftlige Arbeider. Underviisningstimerne Antal er nu her, som i flere Skoler indskrænket, og Løverdags Eftermiddag aldeles fri. En Lettelse yder det ogsaa Disciplene, naar man, som vi i de sidste Aar have gjort, indrømmer dem af og til, omtrent hver Maaned, en halv Dag til Udarbeidelsen af et skriftligt Arbeide paa Skolen under Lærernes Opsyn. Øverste Klasse har desuden hver Uge en Eftermiddag til Udarbeidelsen af en latinsk Stiil, som ingen Forberedelse kræver. Desuden bør overhovedet, som ovenfor er omtalt, de Fag henlægges

til den første Eftermiddagstime, der enten kræve aldeles ingen eller dog kun liden Forberedelse, hvortil der for Fremtiden, saavidt muligt, endnu mere end hidtil, ved Affattelsen af Lectionstabellen vil blive taget Hensyn.

Endelig maa jeg bemærke, at een Omstændighed, der taler for Indførelsen af den samlede Skoletid i Realskolen, nemlig dennes Beliggenhed i en Udkant af Byen, ikke gjælder for Cathedralskolen; ligesom det maaskee ogsaa fortjener at anføres, at Skolens nærværende Disciple ønske, at der ingen Forandring maa ske i den gamle Timeinddeling.

Naar man nu foruden det Anførte, betænker, at de reglementerede Frihedsdage, Ferier, Søn- og Helligdage, Markedsdage o. fl. iberegne, aarlig opløbe til omtrent 100, forekommer det mig, at der ingen billig Grund er, til at klage over den studerende Ungdoms Overlægselse med Arbejde, men at det maa antages, at der er givet den tilstrækkelig Tid til, ved afværende Arbejde og Hvile, at sørge for sin aandelige og legemlige Sundhed.

I Henseende til Fordelingen af Timerne paa de enkelte Fag, har min ærede Collega, Magister og Rector Jørgerslev i Viborg i det Tyenske Hjerdingaarskrift for Litteratur og Kritik tilraadet, i 4de Klasse at lade det danske Sprog og Religionen, hvilke Fag her have hver 4 Timer, afgive 2 Timer, 1 til Latinen, som kun har 8, og 1 til Græskten der kun har 4 Timer. Jeg erkjender, at det sidste Fags Timeantal især er for ringe, og har ogsaa tænkt paa, om muligt, at see det forøget; men fra de nævnte Fag ville Timerne ikke vel kunne tages. De to Danske Timer nemlig anvendes til den almindelige Underviisning i Sproget, og besørjes af den egentlige Lærer i det danske Sprog, Adjunct Kæll; de to øvrige Timer derimod anvendes til dansk Litteraturhistorie, hvorved Magister Thortsens Haandbog lægges til Grund, men hvorved tillige forbindes Op-

læsning af danske Forfatteres Arbejder, forbunden med veiledende Bink til rigtig at forstaae og nyde dem. Denne Underviisning, der besørges af Adjunct Røgind, vilde jeg meget nødig see indskrænket. Om dens Vigtighed for Skoleungdommen kan ingen Tvivl være, og dog er den i vore Skoler hidtil utilbørligen bleven tilsidefat. At det ikke dermed staaer bedre til i de tydske Skoler, fremgaaer af flere Klager, som derover føres, og herom vidner ogsaa det ringe Antal af Timer, 2 ugentlig, hvilke der, ligesom her, i den øverste Klasse almindeligviis er tillagt hele Underviisningen i Modersmaalet. Hvorlidet der med et saa ringe Timeantal kan udrettes, synes mig klart nok. Religionsunderviisningen kan, da derunder indbefattes Religion, Bibelhistorie, Religionsudarbejdelse samt Læsningen af det ny Testamente i Grundsproget, neppe undvære nogen af de dertil bestemte 4 Timer. Der maa altsaa søges anden Udvei.

I Øvrigt vil man, ved at sammenligne de udgivne Skoleerterretræninger, finde, at der ved de forskjellige Skoler er stor Forskjel imellem det Timeantal, der er tillagt ethvert enkelt Fag. I en vis Henseende kunde dette ansees som en Ufuldkommenhed, medens man paa den anden Side maa indrømme, at en Normaltabel, der overalt ufravigeligten skulde følges, neppe vilde være tilraadelig. Det kommer herved meget an paa Omstændighederne og de Kræfter, der staae til Skolens Raadighed. Ikke sjeldent vil det være Tilfældet, at af tvende duelige Lærere den ene behøver mere Tid end den anden for at udrette det Samme, og Afvigelser i Henseende til Timefordelingen vil derfor til en vis Grad altid være nødvendig.

I det fædtsforløbne Skoleaar ere i de forskjellige Classer følgende Pensa af Sprog og Videnskaber gennemgaaede og læste: Modersmaalet.

I Cl. B. Hjort's danske Børneven, S. 73-114. H. P. Holst's Smaa digte til Udenadslæsning, S. 51-57;

60-61; 63-72; 74-76; 106-110. De nødvendige grammatikalske Regler ere bibragte Disciplene under Underviisningen. Skriftlig Øvelse 2 Timer ugentlig.

- I Cl. A. Hjort's danske Børneven, S. 73-139. Af H. P. Holst's danske Læsebog, den poetiske Deel ere Digtene S. 21-23; 102; 237-38 lærte udenad. Birch's danske Grammatik. Skriftlig Øvelse 1 Time ugentlig.
- II Cl. Hjort's danske Børneven, S. 423-470. H. P. Holst's danske poetiske Læsebog, S. 89-92; 214-19; 244-46 lært udenad. Birch's Grammatik. Skriftlig Øvelse 1 Time ugentlig.
- III Cl. Holst's prosaiske Læsebog, en Deel af 2det Afsnit og det Meste af 4de Afsnit. Af Sammes poetiske Læsebog ere Digtene S. 37-38; 42-43; 63-65; 86-88; 100-101; 108-118; 128-130; 140-42; 177-184; 186-191; 240-42; 246-49 gennemgaaede. Et større skriftligt Arbeide (af fortællende eller beskrivende Natur) er afgivet een Gang maanedlig.
- IV Cl. Holst's prosaiske Læsebog, forskjellige Stykker i 2det, 3die og 5te Afsnit. Af Sammes poetiske Læsebog: Digtene S. 13-20; 42-43; 61-63; 70-72; 86-88; 130-35; 140-42; 155-57; 170-71; 177-182; 184-85; 194-97; 206-8; 222-23. Af skriftlige Afhandlinger leveret een om Maaneden.
- Dansk Literaturhistorie: (Læreren Adjunct Nørgind). Den nyere danske skønne Literatur fra Ewald efter Thortsens Haandbog. Udvalgte Arbeider af Ewald, Wessel, Waggesen, Dehlenschläger, Heiberg o. s. v. ere oplæste og Bink til deres rette Opfattelse meddeelte, tiligemed udførligere Efterretninger om enkelte af de tidligere Forfattere.

Latin.

- I Cl. B. Af Borgens latinske Læsebog læst fra Begyndelsen til Side 48. Af Grammatiken indøvedes den regelmæssige Conjugation og Declination; desuden blev enhver Sætning nøie analyseret.
- I Cl. A. Af Borgens latinske Læsebog læstes 4de, 5te og 6te Afsnit. Af Madvigs Grammatik blev den regelmæssige Formlære og de vigtigste Anomalier gjentagne Gange indøvede. De syntaktiske Forholde bleve oplyste, ved at analysere enhver enkelt Sætning i de læste Pensa. De danske Stykker i 4de Afsnit og nogle af de foregaaende bleve benyttede til Stiiløvelser.
- II Cl. Cornelius Nepos læstes forfra til Conon, samt 4de og 5te Bog af Phædri Fabler. Af Madvigs Grammatik læstes det Vigtigste af Formlæren, samt af Ordsviningslæren 1ste Afsnit. Det Vigtigste af 2det Afsnit blev mundtlig bibragt Disciplene under Læsningen og Stiiløvelsen. Grammatikken indøvedes desuden, deels ved skriftlig Oversættelse fra Dansk til Latin, (2 Timer ugentlig) deels ved mundtlig Oversættelse af Troyels Exempler.
- III Cl. Ciceronis aliorumque ad cum epistolæ selectæ. Ed. S. N. J. Bloch, omtrent den første Halvdeel til Side 147. Vierigs Chrestomathie af Qvids Forvandler indtil Side 203. Madvigs Grammatik med faa Udeladelser. Latinsk Stiil 2 Gange ugentlig.
- IV Cl. Livii histor lib. 1-2. Ciceronis de officiis lib. 1-3. Horatii Odar. lib. 1-3. Epistola ad Pisones. Den førstnævnte Skribent, paa hvis Læsning Disciplene hjemme paa egen Haand have maattet forberede sig, er paa Skolen kun examinando, men heelt igjennem med Nøisagtighed forklaret; Cicero og Horats ere derimod af Læreren forud gjenneingaaede. Classens øverste

Afdeling har paa egen Haand repeteret de i forrige Aar læste Forfattere, hvorfor de til visse Tider have maattet gjøre Rede. Af latinsk Grammatik er af og til i enkelte Timer større Udsnit repeterede. Latinsk Stil er skreven tvende Gange om Ugen, ligesom af og til en Oversættelse fra Latin til Dansk. Til den ene latinske Stil er henlagt tvende paa hinanden følgende Timer, hvilke benyttes enten til egentlig Extemporalstil, saa at Disciplene i den første Time, efter mundtligt Dictat af Dansken, i Forbindelse med enkelte Vink og Angivelser af de nødvendige Gloser, strax nedskrive Latinen, som derpaa i næste Time gennemgaaes; eller ogsaa, efter et skriftligt Dictat, i begge Timer under Lærernes Opsyn paa egen Haand udarbejde Stilen. Undertiden gennemgaaes ogsaa den dicterede Dansk Sætning for Sætning med Disciplene, der heri bestandig afveksle med hverandre, hvilket fortsættes saa længe, indtil de alle paa een Gang kunne nedskrive det Hele uden Feil.

Græsk.

- II Cl. Nederste Afdeling: Langes Grammatik, det vigtigste af Formlæren til Verberne paa μ . Langes Læsebog forfra til verba contracta. Øverste Afdeling: Langes Læsebog fra S. 9 til 29. Af samme Forfatters Grammatik er læst Formlæren indtil 1ste Tillæg, med Undtagelse af Bemærkningerne om Verbernes Anomalie i Almindelighed. Af uregelmæssige Verber ere kun de lærte, som forekom under Læsningen.
- III Cl. 1ste Bog af Xenophons Anabasis og 3die Bog af Homers Iliade. Af Langes Grammatik er læst hele Formlæren.
- IV Cl. Plutarchi Themistocles et Camillus. Xenophonis Memorabilia Socratis lib. 1-2. Theophrasti

Characteres. Homers Iliad lib. 1-2. Langes græffe Grammatik er i større Affnit repeteret. De Disciple, der ikke læse Hebraisk have paa egen Haand læst for: fjellige Sange af Iliaden og Odysseen, hvilke tillige med de i forrige Aar læste, ville udgjøre de befalede 10 Bøger. *)

Hebraisk.

III Cl. Øverste Part er i 1 ugentlig Time øvet i Oplæsning af Sproget og i Oversættelse af nogle faa Capitler af Genesis. Af Lindbergs Grammatik er læst indtil de uregelmæssige Verber.

*) Da denne Fortegnelse kun nævner de Forfattere, som i det sidste Skoleaar ere læste, anseer jeg det for passende, her under Tæt at anføre, hvormegret Græsk og Latin der er angivet til examen artium for de iaar herfra afgaaende Dimittender, nemlig:

Latin.

Sallustii Bellum Catilinarium et Jugurthinum.

Livii Histor. lib. 1-2.

Ciceronis Disputationes Tusculanæ. lib. 1-3.

— de officiis lib. 1-3.

— Orationes pro Sex. Roscio, et IV in Catilinam.

Virgilii Æneid. lib. 1, 2, 4, 6.

Horatii Odar. lib. 1-3.

Græsk.

Herodoti Clio.

Plutarchi Themistocles et Camillus.

Xenophontis Memorabilia Socratis. lib. 1-2.

Theophrasti Characteres.

Demosthenis Oratio in Leptinen.

Homeri Iliad. lib. 1, 2, 3, 4, 6.

Det maa dog herved bemærkes, at Dimittenderne have læst en Deel mere, som ikke til examen artium er angivet, fordi det er umuligt for Læreren, med Bestemthed at vide, om ogsaa det for flere Aar siden læste med Nøiagtighed er repeteret.

IV Cl. Nederste Part: de 12 første Capitler af Genesis. Dverste Afdeling: Hele Genesis, med Undtagelse af de Capitler, der ikke pleie at opgives til Examen. Begge Parter: Lindbergs Grammatik.

Religion.

I Cl. B. De tre første Capitler af Valles Lærebog. Af Bibelhistorien det gl. Testamente, og af det ny Parablerne.

I Cl. A. De 4 første Capitler af Valles Lærebog, og samme Pensum af Bibelhistorien, som i B.

II Cl. De 5 første Capitler af Valles Lærebog og Herslebs større Bibelhistorie fra Begyndelsen af det ny Testamente indtil Nadverens Indstiftelse.

III Cl. Fogtmans Lærebog. Herslebs større Bibelhistorie, det ny Testament.

IV Cl. Nederste Part: Fogtmans Lærebog 2 Cap. 4 Afs. — 3 Capitel inclus. Herslebs større Bibelhistorie, det gl. Testamente. Dverste Part: Hele Lærebogen og Bibelhistorien. Hele Classen: Johannes Evangelium i Grundsproget.

Geographie.

I Cl. B. Ingerslevs mindre Lærebog forfra til Frankrig.

I Cl. A. Den almindelige Indledning og Europa efter Ingerslevs mindre Lærebog.

II Cl. Europa efter samme Bog, men udførligere.

III Cl. Europa efter Ingerslevs større Lærebog.

IV Cl. Samme Verdensdeel efter samme Lærebog, men vidtløftigere.

Historie.

I Cl. B. Grundtvigs Børnelærdom og Munthes fragmentariske Historie indtil Korstogene.

I Cl. A. Grundtvigs historiske Børnelærdom. Munthes fragmentariske Historie til Gustav Adolph. (Enkelte Biographier ere oversprungne).

- II Cl. Allens Lærebog i Danmarks Historie til Calmarunionen. Adskillige Stykker, som angaae de indre Forholde ere forbigaaede. I Begyndelsen af Skoleaaret, indtil Allens Historie kunde erholdes, bleve Hovedbegivenhederne i Historien mundtlig meddeelte Disciplene.
- III Cl. Den gamle Historie efter Rosfods Udtog af Historien. Øverste Afdeling har repeteret Frankrigs Historie efter samme Bog. Desuden har Classen læst Allens Danmarks Historie til 1536.
- IV Cl. Allens Danmarks Historie. Rosfods Udtog af Historien fra Sverrig til Frankrig. De øvrige Hovedstaters tilligemed den gamle Historie ere repeterede.

Mathematik.

- I Cl. B. Practiff Øvelse i Regning efter Ursins Lærebog.
- I Cl. A. Practiff Øvelse i de fire Regningsarter med hele og brudne Tal.
- II Cl. Efter Fallesens Begyndelsesgrunde i den rene Mathematik, Læren om Tal og almindelige Størrelser; de fire Regningsarter med hele og brudne Størrelser; Almindelige Egenskaber ved hele Tal og Polynomer. Begyndelsen af Læren om Decimalbrøk. Practiff Øvelse 1 Time ugentlig.
- III Cl. Efter Bergs første Grunde i den almindelige Mathematik, de fire Regningsarter med Decimalbrøk; Opløsning af bestemte, rene Ligninger af 1ste Grad, samt Læren om Forhold og Proportioner. Af Geometrien efter Bjørns Lærebog til § 100.
- IV Cl. Efter Bergs Lærebog de 4 Regningsarter med hele og brudne Størrelser, Decimalbrøk, rene bestemte Ligninger af første Grad, Proportionsstørrelser, Kvadrat- og Cubikrodens Uddragning, samt kvadratiske Ligningers Opløsning. Den plane Geometrie efter Bjørns Lærebog.

Naturhistorie.

I Cl. B. Efter Kroiers naturhistoriske Lærebog for de første Begyndere: Dyreriget indtil Fuglene.

I Cl. A. Efter samme Bog hele Dyreriget.

Tysk.

I Cl. B. Af Hallagers tyske Læsebog er læst fra Begyndelsen til S. 80, og de første 18 poetiske Stykker lærte udenad.

I Cl. A. Samme Læsebog fra S. 88-134. Nogle poetiske Stykker ere lærte udenad, og de første Elementer i Grammatiken gennemgaaede.

II Cl. Af Riises mindre tyske Læsebog er læst fra S. 22-94, og ved Repetitionen ere Disciplene øvede i paa Tysk at gjengive det Læste. I Grammatiken er Formlæren indøvet.

III Cl. Af Hjorts tyske Læsebog er læst: Leben und Thaten Alexanders des großen, og af samme Forfatters Grammatik, det Bigtigste af 1ste Deel. Hver Uge har den 4de Deel af Disciplene skrevet en tysk Opsats.

IV Cl. Samme Forfatters Læsebog fra „Reise durch Süd-america“ til Enden af den prosaiske Deel. Af Sammes Grammatik er gennemgaaet 2den Deel indtil „Høstordningen“. Af og til er opgivet et skriftligt Arbejde.

Fransk.

I Cl. A. Borrings Læsebog og Grammatik for Begyndere fra S. 34-64. 2 Blade ere lærte udenad.

II Cl. Samme Bog fra S. 121 til Enden af Bogen. Af Jngerslevs Materialier til at indøve den franske Formlære fra S. 18 til de uregelmæssige Verber.

III Cl. Af Borrings Læsebog for Mellemklasser fra S. 53-74 og 128-43, les deux écoliers, le paysan de Carigliano og fra S. 185-210. Af Jngerslevs

Materialier fra S. 22 til Enden af Bogen. En Stil er af og til skreven. Disciplene ere jevnlige øvede i at oversætte fra Dansk til Fransk.

IV Cl. De vanskeligste Stykker af Børrings Etudes litteraires. Pierre og Pierette af Contes moraux ved Børring. Grammaire française a l'usage des Danois. Mundtlige Øvelser i at oversætte fra Dansk til Fransk ere jevnligen anstillede.

* * *

* * *

* * *

Skolens Bibliothek er i Aaret 1842 forøget med 120 Bind, hvorved det hele Antal af Bøger ved Aarets Ende beløb sig til 4,270 Bind. Tilvæerten af Bøger bestaaer deels i de, der ere anskaffede for den Bibliotheket tilstaaede Sum af 150 \mathcal{R} samt dets egne Revenuer til Beløb 23 \mathcal{R} ; deels i dem, som fra den Kongelige Direction ere tilsendte. Til de sidste høre, foruden Disputatser og Programmer, adskillige Bærker og ikke-periodiske Skrifter, hvorpaa Directionen tidligere har subscriberet til Skolen, saavelsom ogsaa 36 Bind af de ved Etatsraad Rasm udgivne oldnordiske Skrifter, og som efter et allernaadigst approberet Forslag, fremsat af Finantsdeputationen, ere uddeelte til forskjellige offentlige Bogsamlinger.

I indeværende Aar er Bibliotheket forøget med 82 Bind, hvoriblandt 38 Bind af den Kongelige Direction ere besørgede indkjøbte paa Auctionen efter afdøde Dr. Krarup og Skolen tilsendte uden Afdrag i den for Aaret tilstaaede Sum. Det hele Antal beløber sig saaledes nu til 4,352 Bind.

* * *

* * *

* * *

For Discipulbibliotheket, der oprettedes i October 1841, kunde i de sidste Skoleaarsretninger kun Regnskabet for Aar

rets sidste Kvartal aflægges. Skolens Kassere Hr. Guldmægtig Nellemann, har nu aflagt Regnskab under Eet for Bibliothekets 5 første Kvartaler fra 1ste October 1841 indtil Udgangen af 1842, hvoraf her meddeles nedenstaaende Extract.

Indtægt.

1. Den af den Kongelige Direction bevilgede Sum til Bibliothekets Grundlægning	30	Ⓐ	:	β
2. Disciplenes Contingenter:				
For October Kvartal 1841	14	—	48	—
— Januarqvartal 1842	14	—	48	—
— Aprilqvartal 1842	14	—	48	—
— Juliqvartal 1842	14	—	24	—
— Octoberqvartal 1842	15	—	72	—
	<hr/>			
	103	Ⓐ	48	β

Udgift.

1. Til Adjunct Nørgind for Bøger, indkjøbte i Kjøbenhavn	40	Ⓐ	:	β
2. Til Bogbinder Bøegh for Indbinding	10	—	28	—
3. Til Overauditeur Qvistgaard efter en Auktionsregning	2	—	94	—
4. Til Boghandler Wisning for Bøger	18	—	26	—
5. Til Samme for Dito	12	—	64	—
6. Til Bogbinder Bøegh for Indbinding	2	—	68	—
7. Til Smedker Bøch for en Keol . . .	6	—	;	—
8. Restancer ved Aarets Udgang	4	—	;	—
	<hr/>			
	96	Ⓐ	88	β

Bøgernes Antal beløbe sig nu til 202 Bind.

**

**

**

I det sidstforløbne Skoleaar have Skolens Pengestipendier været tillagte følgende Disciple:

A. Af den almindelige Stipendiefond.

(Stipendiaterne udnævnes af den Kongelige Direction efter Indstilling fra Rector.)

1. Carl Jørgensen 35 rp Sølv, hvoraf 11 rp 64 β ere udbetalte, 23 rp 32 β oplagte til Hjælp i det første academiske Aar.
 2. Christian Rasmussen
 3. Gottlieb Richard
 4. Jacob Hyyhoff
 5. Theodor Thygelsen
- } hver 20 rp Sølv, hvoraf
6 rp 64 β ere udbetalte,
13 rp 32 β oplagte.

B. Af det Rosenkrantziske Legat.

(Stipendiaterne udnævnes af Biskoppen og Rectoren, hvilken Udnævnelse ratificeres af Stamherren til Rosenholm.)

1. Frederik Worsaae 16 rp 72 β .
2. Christian Thomsen 10 —
3. Andreas Kjerulff 10 —
4. W. Muusmann 10 —

C. Af det Davidsenske Legat.

(Stipendiaterne udnævnes af Stiftsøvrigheden efter Indstilling af Rector.)

1. Magnus Lindhard 10 rp
2. Peder Jensen 10 —

D. Af det Hertelske Legat.

(Uddeles af Stiftsøvrigheden efter Indstilling af Rector.)

1. Christian Thomsen 2 rp
2. Maro Sophus Winding 1 rp 4 r
3. Theodor Thygelsen 1 rp 1 r 13 β .

Fri Underviisning, hvortil allene den Kongelige Direction udnævner, nøde foruden de 5 førstnævnte ogsaa følgende Disciple:

1 Chr. Thomsen. 2 P. Kaae. 3 J. Mollerup. 4 A. Kjerulff. 5 Fr. Worsaae. 6. C. B. Munch. 7 H. Langballe. 8 L. Møgen. 9 E. Freiesleben. 10 M. Wittrup. 11 N. Warberg. 12 M. Muusmann. 13 J. Kjer. 14 M. Winding. 15 J. Steenberg. 16 J. Lund. 17. M. Lindhardt. 18 H. Brendstrup. 19 O. Jørgensen. 20 E. Amfinck. 21 P. Jensen. 22 J. A. Severin. 23 N. Mellemann. 24 E. Bøggild. 25 P. Mellemann. 26 H. Fønss. 27 H. Schytte. 28 M. Stegumfeldt. Extraordinaire Gratispladse ere af den Kongelige Direction ved Skrivelse af 24de Juni d. A. tillagt Harald og Philip Peder Rosenstand, som formedelst Faderens Forslyttelse bleve optagne her fra Bordingborg Skole, hvor de havde havt fri Underviisning.

Underviisning mod den lavere Betaling:

1 H. Nielsen. 2 E. F. Funder. 3 F. Meulengraecht.

Af det Moltkeske Legat for Embedsmænds Sønner, hvortil Lehnbesidderen af Grevskabet Bregentved denominerer, have de tvende denne Skole tillagte Portioner, hver paa 40 \mathcal{R} , været tildeelte Disciplene H. Fønss i øverste og M. S. Winding i næstøverste Klasse.

Det Foghske Legat 10 \mathcal{R} , som er bestemt til een eller to trængende Dimittender, som Rejsepenge til Academi, og hvortil Eieren af Nyomgaard udnævner, blev for ifjor tillagt Dimittenden E. Knudsen. For indeværende Aar har endnu ingen Udnævnelse fundet Sted.

I Anledning af Beneficiernes Uddeling ved denne Skole er der i et kjøbenhavns Blad, som jeg ikke mere

har ved Haanden, isjor gjort nogle Bemærkninger, der gif ud paa at vise, at dermed ikke var taget behørigt Hensyn til Bedkommendes Trang. Den ubekjendte Indsender af disse Bemærkninger har, ved at nævne Embedsstillingen, udpeget adskillige Mænd, der efter hans Formening ikke trængte til at erholde fri Underviisning for deres Sønner. Med Hensyn paa disse at gjendrive den gjorte Paastand, er Noget hvorpaa jeg hverken kan eller bør indlade mig. Til Underretning for Almeenheten og Retfærdiggjørelse for Skolen vil jeg her kun tilføie Følgende: Til de Stipendier, der udredes af den offentlige Stipendiefond, saavelsom til alle Gratistpladser udnævner den Kongelige Direction efter derom indgiven Begjæring, som maa være ledsaget af en tilfredsstillende Trangsattest. Indstillingen skeer ved Skolens Rector; men han kan, ifølge Sagens Natur, kun have at bevidne Disciplens Værdighed eller Uværdighed i Henseende til Anlæg, Flid og Sædelighed, hvilket Vidnesbyrd ydermere bekræftes ved de til Directionen indsendte Characteerlister fra sidste Hovedexamen, der tillige indbefatte samtlige Læres Besømmelse af enhver enkelt Discipels Anlæg, Flid og Forhold. Med Besømmelsen af Forældrenes Formuesomstændigheder kan Rectoren i Regelen ikke befatte sig, og skulde virkelig det Tilfælde indtræffe, at Nogen, ikke dertil Trængende, erholdt fri Underviisning for sin Søn, da kan Skylden herfor ikke hvile, enten paa Overbestyrelsen eller paa Rectoren, men paa den Localautoritet, som har udstedt Attesten. Den nævnte Fremgangsmaade gjør det ligesaa umuligt for Rectoren, at forskaffe en uuelig eller uflittig Discipel Deel i Skolens Beneficier, var han endog nok saa trængende, hvilket jeg bemærker, fordi man vel undertiden, ved at anstille Sammenligning mellem egne og Andres Kaar, føler sig forurettet, men ikke betænker, at den Discipel, der mangler Anlæg eller Flid eller begge Dele til:

lige, ikke kan eller bør erholde offentlig Understøttelse. Hvad i Dyrigt Bedømmelsen af Forældrenes Trang til fri Underviisning eller Stipendier for deres Børn angaaer, da har denne Sag i mange Tilfælde sine store Vanskeligheder. Mange Privatmænds sande Formuesomstændigheder kunne ingenlunde oplyses. Embedsindtægterne afgive i mange Tilfælde ingen bestemt Maalestof. Jeg vil blot forudsætte, hvad der ofte er en sørgelig Sandhed, at Manden med en talrig Børneskole, endog i et temmelig indbringende Embede, har Ondt ved at afbetale den Gjæld, han under tidligere trykkende Aar har maattet paadrage sig. Og ofte vil den, som, boende paa et andet Sted, maa sende sin Søn til en fremmed Bye, kun med Nød kunne tilveiebringe det Fornødne til Underholdning, Klæder og Bøger. Saadanne synes dog med Rette at burde have Udgang til den Lettelse, Skolen tilbyder, og som ved Kongens og Privatmænds Gaver i ældre Tider er tilfugt. Naar det fremdeles i den ovenmeldte Bemærkning uttreedes, at Dr. Flemmer i Fredriksborg sønskede og behøvede flere Gratistpladser; vi derimod vare i Forlegenhed for, hvorledes vi skulde faae de os tilstaaede anvendte, (thi saaledes løde nok omtrent Ordene) da er det Sidste langt fra at være Tilfældet; tvertimod er jeg aldeles enig med Hr. Dr. Flemmer, naar han ønsker at Antallet af Gratistpladser ved en Skole maatte staae i Forhold til det hele Discipelantal. Herved vilde, som jeg formener, være sørget for en billigere Fordeling, og da Gratistpladsernes Antal derved ikke vilde forøges, kunde Skolerne i oeconomisk Hensyn heller ikke derved tabe.

* * *

* * *

* * *

Skolens samtlige Indtægter have i Regnskabsaaret 1842 udgjort:

Beholdningen fra forrige Aar	4,464 r [§] 64½ ß
Indtægterne for 1842	13,035 — 19 —
	<hr/>
Tilsammen	17,499 r [§] 83½ ß

Udgifterne vare:

Til Skolens egne Fornødenheder (Vager, Bygningernes Vedligeholdelse, Bibliotheket, Skatter og Afgifter af Skolens Eiendomme m. m.)	10,392 r [§] 18 ß
Indsendt til den almindelige Skolefond	4,000 — : —
	<hr/>
Tilsammen	14,392 r [§] 18 ß

Altsaa Beholdning ved Aarets Ende 3,107 r[§] 65½ ß

Med at sammenligne de her angivne Summer med den i forrige Aars Skoleefterretninger meddeelte forte Ud- sigt over Skolens oeconomiske Status i Aaret 1841, vil der befindes en Uoverensstemmelse mellem Angivelserne af Beholdningen fra det sidstnævnte Aar, hvilken efter de angivne Summer kun skulde beløbe sig til 810 r[§] 45 ß; medens den i Virkeligheden, som anført, udgjorde 4,464 r[§] 64½ ß. Dette har sin Grund deri, at for 1841 kun Aarets egne Indtægter vare anførte, men ikke Beholdningen fra forrige Aar.

For indeværende Aar har den Kongelige Direction, efter Indstilling fra Forstanderskabet, for nedestaaende Budgetscontii fastsat følgende Summer:

1. Til Bygningernes Vedligeholdelse	132 r [§]
2. Til Inventariets Vedligeholdelse	120 —
3. Tilskud til Bibliotheket	150 —
4. Brændselsfornødenheder	200 —
5. Belysningsfornødenheder	40 —

G. Forskjellige løbende og tilfældige Udgifter, saar ledes fordeelte:

a. Skoleopvartning	84 R^{d}
b. Reengjøring	60 —
c. Porto, Protocoller og Skrivematerialier	60 —
d. Programmer og Skolehøitideligheder . .	100 —
e. Andre Udgifter	200 —

Disse Summer ere fastsatte som Maximum, der under ingen Omstændigheder maa overskrides. Skulde uforudseelige Omstændigheder gjøre flere Udgifter nødvendige, maa derom af Forstanderskabet gjøres speciel Indstilling til den Kongelige Direction.

I forrige Aars Skoleefterretninger leveredes en kort Udfigt over den Skolen tilhørende Spørring Kirkes Historie, forsaavidt samme ved de i Skolens Archiv forefundne Documenter kunde oplyses. Det meldtes tillige, at Bygningen nu antoges for at være saa brøstfældig, at ingen partiel Reparation mere var mulig, men at den aldeles maatte afbrydes, for paany fra Grunden af at opføres. Da dette Arbejde dog var af saa betydeligt Omfang, at det i Sommeren 1842 ingenlunde kunde tilendebringes, bød Nødvendigheden, at udsætte det til Foraaret 1843. Imidlertid havde den Kongelige Direction mod Slutningen af Aaret 1842, gennem Stiftsøvrigheden, paalagt Forstanderskabet, at indhente en Erklæring fra Spørring Sogns Eiendeydere, om paa hvilke Vilkaar de maatte være villige til, at overtage Kirken til Eiendom, imod selv at istandsætte dens Bygning og afhjælpe alle derved forefundne Mangler, saa at den i alle Henseender kunde staae for lovligt Syn. For at man ved en saadan Underhandling kunde have et nogenlunde fast Grundlag, at bygge paa, ansaae Forstanderskabet det for nødvendigt, at lade et nyt Syn over Kirken foretage, hvorved man kunde komme til Kund-

Kab om Bygningens Tilstand for Dieblicket, og henvendte sig i denne Henseende til Muurmester Preis den yngre, og Tommermester Poulsen, begge her af Byen. Disse Mænd afgave, efter udført Forretning, den Erklæring, at de ved en partiel Reparation vilde paatage sig, at sætte Kirken i forsvarlig Stand, og i Særdeleshed ved Opførelsen af tvende Stræbepiller give Muur og Hvælving fuldkommen Sikkerhed. Hermed fulgte et Overflag til Beløb 1,198 R , hvorhos de dog reserverede sig, at de, hvis et eller andet uforudsæeligt Uheld skulde indtræffe under Arbejdet, efter uwillige Mænds Skjøn derfor maatte kræve en høiere Betaling, hvorved den hele Sum, dog ikke maatte overstige 1,500 R . Dette Forslag, der, naar det kunde udføres, forekom Forstanderskabet meget fordeelagtigt, blev af samme under 17de Januar gjennem Stiftsøvrigheden indstillet til den Kongelige Direction, som, efter derved at have indhentet Hofbygmester, Etatsraad Kock's Betænkning, og fra ham modtaget en Erklæring fra Conducteur Thielmann, der gik ud paa, at Kirkens Reparation forsvarligt kunde udføres ved Hjælp af de foreslaaede Stræbepiller, dog ikke uden at de sættes i Forbindelse med en Jernconstruction, der kunde sammenholde saavel Siderne som Hvælvingerne, under 8de Juli, i Henhold til allerhøieste Resolution af 8de September 1841, bemyndigede Forstanderskabet, til at indgaae Accordt med de ovennævnte Mænd om Arbejdets Udførelse, paa den af dem foreslaaede Maade, og med den angivne Modification. Til den ovenfor ansførte Sum af 1,198 R 16 S eller i det Høieste 1500 R kom endnu 42 R for en sildigere foreslaaet Forbedring af Vinduerne, samt den Sum, som den ovennævnte Jernconstruction vil koste.

Arb. idet er nu i Overensstemmelse hermed begyndt og vil i Løbet af Sommeren blive tilendebragt.

Ved den forestaaende Hovedexamen i Aarhus Cathedraleskole foretages de mundtlige og skriftlige Prøver i følgende Orden:

Formiddag (9—1.)

Eftermiddag (3—7.)

Tirsdagen den 12te September.

IV Cl. Latin.	III Cl. Religion.
I Cl. A og B Naturhistorie.	IV Cl. Latinsk Stil.

Onsdagen den 13de.

IV Cl. Religion og N. Test.	IV Cl. Historie og Geographie.
I Cl. A og B Arithmetik (skriftlig.)	III Cl. Dansk Stil.

Torsdagen den 14de.

IV Cl. Græff.	II Cl. Religion.
III Cl. Latinsk Stil.	IV Cl. Skriftlig Oversættelse af Latin.

Fre dagen den 15de.

IV Cl. Arithmetik.	IV Cl. Lydsf.
II og I Cl. A Latinske Exempler (skriftlig.)	I Cl. A og B Religion.

Lørdagen den 16de.

III Cl. Græff.	IV Cl. Hebraiskf. } 3—6.
IV Cl. Dansk Stil.	II Cl. Danskf. } 6—7 Prøve i Sang.

Tirsdagen den 19de.

IV Cl. Geometrie.	IV Cl. Fransf.
II Cl. Dansk Stil.	I Cl. A 3-4 } Dansk Dictamen,
	I Cl. B 4-5 }

Onsdagen den 20de.

III Cl. Historie og Geographie.	III Cl. Geometrie.
II Cl. Latin N. B.	

Torsdagen den 21de.

II Cl. Græff.	III Cl. Lydsf.
I Cl. A og B Dansk N. B.	II Cl. Historie og Geographie N. B.

Fredagen den 22de.

III Cl. Latin.

II Cl. Arithmetik.
I Cl. A og B Latin N. B.

Lørdagen den 23de.

III Cl. Fransk.

III Cl. Arithmetik.

Mandagen den 25de.

II Cl. Fransk.

I Cl. A og B Historie og Geo-
graphie N. B.

Hele Skolen Gymnastik.

Torsdagen den 28de Kl. 9 Formiddag begynder Prø-
ven over de Unge, som ere anmeldte til Optagelse i Skolen.

☞ Bogstaverne N. B. betegne ved de Dage, paa
hvilke to Classer til samme Tid mundtlig prøves, „Nederste
Børelse.“

Disciplenes Forældre og Børgere, saavelsom Enhver, der
interessere sig for Skolen og dens Virksomhed, indbydes
herved til, saa ofte deres Forretninger tillade det, at bære
de mundtlige Prøver med deres Nærværelse.

Aarhuus, den 1ste September 1843.

H. H. Blache.

